

ЛІТАРАТ і МАСТА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ, КІРАУНІЦТВА ПА І
МІНІСТРАЎ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПР.
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР.

№ 27 (727)

Чацвер, 23 чэрвеня 1949 года.

Прэзідыум Другога з'езда савецкіх пісьменнікаў Беларусі (злева направа): М. Е.

ЖАДАЕМ НОВЫХ ПОСПЕХАЎ

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР шле гарачае братняе прывітанне пісьменнікам Савецкай Беларусі, якія сабраліся на свой Другі з'езд.

Натхнёны гістарычнымі рашэннямі нашай партыі па ідэалагічных пытаннях, беларускія пісьменнікі за апошнія гады стварылі рад значных твораў, у якіх нададзена праўдзiвае адлюстраванне гераічных спраў савецкіх людзей, іх самаадданая барацьба за чэсць, незалежнасць і магутнасць Савецкай Радзімы.

«Новае рэчышча» і «Комуністы» Аркадзя Куляшова, «Рыбакова хата» Якуба Коласа, «Хлеб» Петруся Броўкі, новыя кнігі вершаў Максіма Танка, вершы Пятра Глебі, Пімена Панчанкі, Антона Вялікіна, Анатоля Вялюгіна, Аляксея Зарыцкага, Эдзі Агняцвет, Шпіна Пестрака і многія іншыя творы беларускіх паэтаў, прасякнутыя пачуццём савецкага патрыятызма, узбагацілі нашу многанацыянальную савецкую паэзію.

Значных поспехаў дасягнулі беларускія празаікі. «Вяснянка» Тараса Хадкевіча, «Глыбокая плынь» Івана Шамякіна, «Дзілае дыханне» Макара Паслядовіча, «Векапомныя дні» Міхася Лынькова, апавесці і апавяданні Аляксея Кулакоўскага, Івана Мележа, Янкі Брыля, Алеся Стаховіча з'яўляюцца сур'ёзным укладам у беларускую савецкую літаратуру, якая заклікана глыбока і ярка адлюстроўваць веліч Сталінскай эпохі, служыць справе камуністычнага выхавання працоўных.

Савецкі глядач па заслугах апаніў прэсы беларускіх пісьменнікаў «3 народам» Кандрата Крапівы, «Канстанцін Заслонаў» Аркадзя Маўзона, якія ўвасабляюць памятных дні барацьбы беларускага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Прыход новых маладых сіл у беларускую літаратуру асабліва навальчыўся ў пасляваенны перыяд. І гэта з'яўляецца вернай умовай яе далейшага росту і росквіту.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР.

Сардэчнае прывітанне

Пісьменнікі Савецкай Літвы з вялікай увагай сочаць за слаўнай дзейнасцю савецкіх пісьменнікаў брацкай Беларусі і шчыра радуюцца іх дасягненням.

Многія стагоддзямі беларускі і літоўскія народы жывуць у цеснай дружбе і братстве. Гэтая дружба асабліва ярка выявілася ў гады Вялікай Айчыннай вайны, калі слаўныя сыны і дачкі беларускага народа ваявалі на фронце разам з літоўскімі байцамі. Побач з слаўнымі беларускімі партызанамі ішлі на подзвігі і літоўскія партызаны. Цяпер, у дні выканання плана вялікай сталінскай пяцігодкі, дружба нашых народаў нічога большы маніе і расце ў агульнай барацьбе за аднаўленне краіны, за пабудову камуністычнага грамадства.

Аднак, поспехі, дасягнутыя нашай савецкай літаратурай за пасляваенныя гады, не даюць усім нам, у тым ліку і беларускім пісьменнікам, права на самазапакоенасць. Па-ранейшаму — вялікі абавязак пісьменнікаў перад савецкім народам, які патрабуе ад нашай літаратуры найбольш поўнага і яркага адлюстравання ў мастацкіх творах тых патрыятычных подзвігаў, якія робіць наш гераічны народ, натхнёны геніем вялікага Сталіна.

Усё яшчэ значна адставанне беларускай літаратуры ў галіне крытыкі і літаратуразнаўства. Літаратурна-мастацкія часопісы «Польмя» і «Беларусь», а таксама газета «Літаратура і мастацтва» яшчэ не сталі сапраўднай баявой трыбунай перадавой крытычнай думкі, якая неспрымальна адстаівае партыйную лінію на сталінскую пазіцыю ў галіне мастацкай літаратуры — у барацьбе супраць нізкапаклонства перад буржуазным Захадам і кампанілізмам, супраць эстацкага фармалізма і супраць іншых праўдзiвых ідэалогіі, якім няма і не павінна быць месца ў творах савецкіх пісьменнікаў. Перад нашымі беларускімі таварышамі стаіць агульная для ўсіх нас задача — павышэнне ідэйнага і палітычнага ўзроўню літаратурнай крытыкі, пашырэнне яе кадраў, умацаванне яе растуцьмі маладымі кадрамі. У нас няма нікага сумнення ў тым, што гэтая задача павінна быць і будзе выканана.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР упэўнена, што другі беларускі з'езд пісьменнікаў пройдзе на высокім ідэйным узроўні і дапаможа беларускім пісьменнікам яшчэ лепш, па-баявому ажыццявіць усе задачы, якія ставіць перад нашай літаратурай савецкі народ і большавіцкая партыя.

Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў СССР жадае новых і новых поспехаў выдатнай беларускай літаратуры — аднаму з перадавых атрадаў нашай вялікай многанацыянальнай савецкай літаратуры.

Жадаем Вам насыпховай работы, дарагія таварышы!

Сардэчнае прывітанне слаўным савецкім пісьменнікам Беларусі.
Да новых поспехаў, браты-беларусы!

І. ШЫМКУС.
Ю. БАЛУШЫС.

беларускі народ і ўсе савецкія людзі.
вядучыя большавіцкай партыі на аснове вучэння Маркса — Энгельса — Леніна — Сталіна, праявілі гераізм, бязмежную любоў да Радзімы, адданасць партыі Леніна — Сталіна і Савецкаму ўраду.
Беларуская зямля, рапай раздзеленая на дзве часткі, аб'яднана ў адзіную савецкую сацыялістычную дзяржаву. Сышла са сцены панская Польшча, нарадзіўся цалы рад краін народнай дэмакратыі, карэнным чынам змянілася міжнародная абстаноўка. Яшчэ больш зменіцца яна ў выніку поўнай перамогі кітайскай Народна-вызваленчай арміі, якая выступае пад сцягам камунізма.

Сёння мы з'яўляемся сведкамі і ўдзельнікамі абвостранай барацьбы паміж сіламі добра і зла, з аднаго боку, і сіламі зла і цемры — з другога. Імперыялістычныя драпежнікі, якія будуць свой добрыбыт на чалавечых трупах, рыхтуюць новую вайну. Мы ўпэўнены, што прагрэсіўныя, міралюбныя сілы чалавецтва возьмуць верх у гэтай барацьбе, не дапусцяць новай бойні і разарэння.

у краінах
зды панесла цяжкіх
3 чэрвеня 1946 года памёр бліжэйшы саратнік Леніна і Сталіна, выдатны дзеяч большавіцкай партыі і савецкай дзяржавы, вялікі друг мастацтва і літаратуры, выхавальнік маладога пакалення савецкіх людзей, Усесаюзна староста, член Палітбюро, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза ССР Міхаіл Іванавіч Калінін.

Дачасна сьпілі ў магілу вялікія партыйныя і савецкія дзеячы, верныя сыны народа і партыі Шчэрбакоў А. С., які калясьці ўзначальваў Саюз савецкіх пісьменнікаў СССР, і Жданаў А. А. — выдатны тэарэтык марксізма-ленінізма, чалавек, які глыбока разумее нашу савецкае культурнае будаўніцтва і аддаў яму многа сіл.

Ушануем іх светлую памяць.
(Усе устаюць).
Іх светлыя вобразы будуць служыць для нас прыкладам таго, як трэба любіць справу Леніна — Сталіна, сваю Радзіму і народ, для якіх яны жылі і працавалі і аддалі свае лепшыя пачуцці і думкі.
Таварышы! Мы жывем у дружнай сям'і многанацыянальных народаў вялікага Со-

ецакай літаратуры

ьменнікаў Совецкай Беларусі

Была выкрыта іжывая нацыяналістычная тэорыя, нібыта свая культура ў Беларусі ішла не з усходу, а з захаду, нібыта беларуская культура развілася не пад магутным прагрэсіўным уплывам рускай культуры, а была пасаджана ў Беларусі дзесяцімі польскай панска-шляхецкай культуры і рымска-каталіцкай царквы.

Большэвіцкая прынцыповасць у падыходзе да творчай працы, непрымірмасць да ўсяго варожага, шкоднага, вучоба ў вялікай рускай літаратуры, класіфікацыя выхаванне маладых літаратурных кадраў стварылі такія ўмовы, пры якіх беларуская савецкая літаратура моцна ўзнілася і ўжо ў даваенныя гады заняла адно з першых месцаў у агульнасаюзнай савецкай літаратуры.

Комуністычная партыя большэвікоў накіравала беларускую літаратуру ў належным кірунку.

Партыя большэвікоў увесь час накіроўвае ўвагу нашых паэтаў і пісьменнікаў на неабходнасць актыўнага служэння свайму народу. Вось чаму з ростам эканамічнай і культурнай магутнасці нашай рэспублікі расла і савецкая літаратура.

Беларуская савецкая літаратура дапамагала свайму народу ў будаўніцтве і барацьбе. Яна адлюстроўвала гераічныя подзвігі народа і яго авангарда—комуністаў, якія з'яўляюцца перадавымі савецкімі людзьмі, пасьбітамі і праваднікамі ідэй Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна. У паэме «Новае рэчыва» Аркадзь Куляшоў добра намаляваў вобраз радавога комуніста:

Комуніст не ахвочы
смакою сабе,
Дні і ночы
ў працы ён і ў барацьбе.
Ён аб будучым дбае,
Аб часе, калі
Комуністамі будуць
Усе на зямлі...
Сёння ён — будаўнік,
Дбае ён аб адным,
Каб служылі турбіны
І нашчадкам тым.
Недарэмна ён дбае,
працуе, як след.
Калі сэрца трымае
партыйны білет.

Характэрнай асаблівасцю беларускай літаратуры, як і ўсёй савецкай літаратуры, з'яўляецца яе глыбокі сувязь з жыццём. Савецкая літаратура знаходзіцца сёння ў цэнтры падзей нашага жыцця.

Пастанова Цэнтральнага Камітэта ВКП(б) аб часопісах «Звезда» і «Ленінград» і даклад тав. Яўданава па пытаннях літаратуры і мастацтва ўскрылі рад недахопаў у літаратуры і паказалі яскравы шлях для далейшага развіцця ўсёй савецкай літаратуры, у тым ліку і беларускай. У пастанове ЦК ВКП(б), а таксама ў пастанове ЦК КП(б)В у ліпені 1947 года было ўказана на рад сур'ёзных недахопаў у беларускай савецкай літаратуры.

Пастановы ЦК вызначылі перад намі неадкладныя задачы, у сувязь з якіх беларуская савецкая літаратура за апошнія гады дамаглася немалых поспехаў. Тэмы сучаснасці, тэмы аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі пачалі займаць усё большае месца ў творчасці нашых паэтаў і пісьменнікаў. Вялікае месца ў творчасці займаюць і гераічныя подзвігі нашага народа. У нас ёсць ужо нямала твораў, якімі на-спраўдому ганарыцца наш беларускі народ і якія знайшлі сабе шлях да нашага агульнасаюзнага чытача.

Наша літаратура дасягнула свайго ўздыму таму, што ў аснове яе ляжаў метада сацыялістычнага рэалізму, таму што яна заўсёды была са сваім народам, дапамагала яму ў працы і ў барацьбе, таму, што яна змагалася за большэвіцкую партыйнасць.

Сакратар Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі тав. Гусараў у дакладзе на XIX з'ездзе КП(б)В, гаворачы аб дасягненнях беларускай культуры, адзначыў:

«Ажыццяўляючы рашэнні ЦК ВКП(б) па пытаннях літаратуры і мастацтва, значна палепшыў сваю работу Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР. Нашы пісьменнікі напісалі выдатныя творы, атрымаўшы высокую ацэнку грамадскасці, і пільна працуюць над стварэннем новых твораў. У цэнтры ўвагі пісьменнікаў сталі ідэі савецкага патрыятызма і сацыялістычнага будаўніцтва, пытанні жыцця і барацьбы савецкага народа ў гады Айчынскай вайны і пасляваенны перыяд».

Вялікія здабыткі

Беларуская савецкая літаратура стварыла шмат вобразаў, якія натхняюць наш народ на барацьбу за камунізм. Яна дамаглася сваіх дасягненняў таму, што авалодала метадам сацыялістычнага рэалізму, што яе натхнялі перадавымі ідэі чалавечтва.

Усім народам Савецкага Саюза і далёка за межамі яго вядома творчасць нашага выдатнейшага майстра, народнага паэта БССР Янкі Купалы. Апошнія дзесяцігоддзе творчасці паэта было вельмі плённым. Паэт адгукаўся сваім мастацкім словам на ўсе важнейшыя падзеі нашага шматграннага жыцця. Ён спяваў аб Радзіме, аб правадарых Леніне і Сталіне, аб росце нашай гаспадаркі, аб новых людзях, узгадаваных савецкай уладай, аб дружбе народаў.

Паэтычны талент Янкі Купалы заўсёды заўважаў усё новае ў нашым жыцці. Яшчэ ў часы першых Сталінскіх пяцігодкаў ён напісаў выдатную паэму «Над ракой Арэсай», у якой ухваленым словам славіў калектывнае жыццё. Янка Купала з вялікім натхненнем уладваў перамогу сацыялістычнага ладу і стварае вобразы новых людзей — яго будаўнікоў. У гэтыя часы паэт піша такія цудоўныя вершы, як «Алеся», «Хлопчык і лётчык», «Лён», «Вечарынка», «Я—калгасніца», «Старыя ахопы», «Госці» і іншыя. Янка Купала горава вітае ўз'яднанне беларускага народа ў адзінай савецкай дзяржаве.

За гэты час выходзяць тры кнігі вершаў Янкі Купалы: «Песня будаўніцтва», «Беларусі ардананоснай» і «Ад сэрца». За апошняю з іх народнаму паэту прысуджана Сталінская прэмія першай ступені.

Янка Купала ў дні вайны са старонаю друку і з трыбуны мітынгаў і сходаў заклікаў свой народ на барацьбу з ворагам. Ён моцна верыў у перамогу і ў сілу свайго народа. Янка Купала разам з Я. Коласам з'явіліся настаўнікамі таленавітых беларускіх пісьменнікаў. Янка Купала сполькі зрабіў для свайго народа, для свайго рэспублікі, што ад усяго сэрца хочацца паўтарыць словы яго папечніка і друга Яўдэя Коласа, напісаныя ў дні вайны:

Пакопчыўны з дзікай ардою,
З варожаму цемрай і злом,
Мы ўспомнім усёй грамадою,
Цібе за жалобным сталом
Спі, мой браце, спачывай,
Не забудзе цябе край!

Успомнім, як лепшага сына,
Адаўшага дар песняра
Народу і роднай краіне,
Дар яркі, як золас-зара,
Спі, саколю, спачывай—
Не забудзе цябе край!

Вялікую любоў і павагу заслужыў у народзе і другі наш народны паэт. Яўдэя Колас—шматгранны ў свайой творчасці. Мы ведаем яго, як цудоўнага паэта, як выдатнага прызвіка і драматурга. Аднак, у апошнія часы ён больш за ўсё ўвагі аддаваў паэзіі. Яўдэя Колас напісаў рад высокапатрыятычных вершаў. Да такіх вер-

шаў належыць: «Шчаслівая мінута», «Зямля савецкая», «Песнямі вітаю вас», «Над сталінскім сонцам». У сваёй паэзіі Яўдэя Колас імат увагі аддаваў таксама абароннай тэме.

У дні вайны народны паэт усё свае сілы аддае на барацьбу з ворагам. Яго палымныя словы пранікалі далёка ў тыл ворага і натхнялі беларускі народ на бізнігаснае змаганне з чужынкамі. Ім за час вайны напісаны дзве паэмы на партызанскую тэму—«Суд у лесе», «Адплата».

Многа год працаваў Яўдэя Колас над паэмай «Рыбакі хата». Гэта вялікае эпічнае паэма пра ўз'яднанне беларускага народа ў адзінай савецкай дзяржаве.

У пасляваенныя гады Яўдэя Колас напісаў рад вершаў, прысвечаных аднаўленню і развіццю народнай гаспадаркі.

Лаўраат Сталінскай прэміі Кандрат Крапіва, апрача працы над драматургічнымі творамі, напісаў рад баек супраць падпальшчыкаў вайны, супраць нацыяналішавіністаў і трацкісцкіх выльодаў. У вайну яго эпіграмы і байкі вострым словам білі ворага. У апошні час Кандрат Крапіва зноў вярнуўся да баек—сваёй выпрабаванай зброі.

Дзве паэмы, арганічна звязаныя паміж сабой—«У твае дні» і «Мужнасць», стварыў за гэты час Пятро Глеба. Адна з іх прысвечана Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, а другая—гадзіне з дня смерці В. І. Леніна. Трэба сказаць, што ў беларускай савецкай паэзіі гэтыя творы вылучаюцца шырэйшай і глыбінёй паказу вялікіх кастрычніцкіх дзей, вобразаў нашых вялікіх правадароў Леніна і Сталіна.

Многа вершаў напісаў Пятро Глеба аб Чырвонай Арміі і аб нашым калгасным будаўніцтве.

Яшчэ да вайны Аркадзь Куляшоў вызначыўся як паэт вялікага лірычнага голасу, які ўсёе наглядца, абгульняць і ў сваіх творах узнімаць тыя тэмы жыцця, якія найбольш хваляюць савецкага чалавека. Варта прыгадаць яго паэму «У вялікай дубове» аб жыцці калгаснай вёскі, патрыятычную паэму «Васіль Баранаў», верш «Васька», прысвечаны таварышу Сталіну, і іншыя, каб сказаць, што ўжо да вайны Аркадзь Куляшоў вылучыўся сваім моцным арыгінальным голасам.

Але найбольшага росквіту ў сваёй творчасці паэт дасягнуў у дні вайны, калі ён напісаў цудоўную паэму «Сніг брыгады», а ў пасляваенныя дні стварыў паэмы «Прыгоды пымбал», «Новае рэчыва» і «Прэстыя людзі», а таксама такія вершы, як «Комуністы», «Дом», «Колас» і іншыя.

«Сніг брыгады»—твор аб патрыятызме савецкіх людзей. Герой паэмы з вялікімі цяжкасцямі выраставае спаг—святлыню вайскавай асіці, фарміруецца зноў сваю брыгаду і змагаецца з ворагам за вызваленне роднай зямлі. У паэме аўтар таленавіта паказвае высокародства савецкага

Пад мудрымі кіраўніцтвам партыі большэвікоў

Беларуская савецкая літаратура за 15 год, якія прайшлі паміж з'ездамі, значна вырасла. Многія творы беларускіх паэтаў і пісьменнікаў добра вядомы ўсясаюзнаму чытачу, а некаторыя з іх высока ацэнены нашай партыяй і ўрадам. Званне лаўрэата Сталінскай прэміі прысуджана ародным паэтам Янку Купалу і Яўдэю Коласу, Кандрату Крапіве і Аркадзю Куляшаву, Максіму Танку і П. Броўку. Яўдэя Колас і Аркадзь Куляшоў удасгоены Сталінскай прэміі ў другі раз.

Значных поспехаў беларуская савецкая літаратура за гэты час дамаглася таму, што ёю класіфікацыя кіраваў Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі на чале з таварышам Пандэліямонам Кандратавічам Панамаранкам, які асабіста на працягу дзесяці год з дня ў дзень дбайна вырощваў беларускія літаратурныя кадры, вучыў іх большэвіцкай партыйнасці. Мы дамагліся сваіх поспехаў таму, што Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі (большэвікоў) Бела-

русі ўвесь час накіроўвае нашу работу, напраўляе нашы памылкі, вучыць нас быць партыйна прынцыповымі ў барацьбе на адказнейшым участку ідэалагічнага фронту.

Мы дамагліся сваіх поспехаў таму, што пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)В разграмлі буржуазных нацыяналістаў і сагартавалі свае рады ў духу марксізма-ленінізма.

Сакратар Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі П. І. Гусараў у справаздачным дакладзе на XIX з'ездзе КП(б)В гаворыў:

«... Была выкрыта нацыяналістычная тэорыя «адзінай плыні», якая паказвала гісторыю Беларусі, як працэс, што працякае без класовай барацьбы. Былі падвергнуты крытыцы работы асобных літаратурных крытыкаў, у якіх улік патрыятычнай беларускага народа залічаны агулам усё пісьменнікі і дзеячы культуры, у тым ліку і ідэолагі беларускага буржуазнага нацыяналізма Алесь Гарун і Яўрэгін Ш. (Лявцік).